

Dankwoord door burgemeester Van Aartsen bij de presentatie van het boek Scheveningen 1940 – 1945, de slachtoffers en hun wereld, 30 januari 2011

Meneer Van Kruijssen,
Meneer Leijnse,
Professor Den Heijer,
Dames en heren,

Dank voor dit bijzondere en bovenal aangrijpende boek! Dat ik het juist vandaag, op 30 januari in ontvangst mag nemen, is symbolisch te noemen. Want vandaag is het precies 78 jaar geleden dat in Duitsland de nationaal socialisten onder leiding van Adolf Hitler aan de macht kwamen. Op die dag nam een tragedie zijn aanvang die uiteindelijk ook, tijdens de Tweede Wereldoorlog, Nederland en het mooie Scheveningen zou meesleuren.

U, meneer Van Kruijssen, hebt met dit boek een monument opgericht voor de vele, vele Scheveningers die de oorlog niet hebben overleefd. Verreweg de meeste van deze oorlogsslachtoffers waren joodse inwoners van Scheveningen. 1434 mannen, vrouwen en kinderen. Ruim een tiende van de meer dan 10.000 slachtoffers van de jodenvervolging in Den Haag. Na Amsterdam kende Den Haag in 1940 de grootste joodse gemeenschap van Nederland. In 1945 was die en daarmee ook het joodse Scheveningen, vrijwel geheel uitgewist. Gedeporteerd, vermoord en verbrand. Van de aardbodem verdwenen. Dat was ook de opzet van wat in de woorden van de daders, de Lingua Tertii Imperii, de taal van het Derde Rijk werd omschreven als de 'Endlösung', de definitieve oplossing van het zogenaamde joodse probleem: niets mocht herinneren aan deze mensen die ver weg, in het bezette Polen, in koelen bloede vermoord werden. Het zelfde gold voor de bijdragen van joden aan de wetenschap en aan kunst en cultuur: hun namen verdwenen uit lexica, uit bibliotheken, uit het straatbeeld en van de concertprogramma's.

In de Duitse concentratie en vernietigingskampen hadden de slachtoffers geen namen meer, enkel nog nummers, als ze tenminste niet meteen gedood werden. U, meneer Van Kruijssen, hebt de vermoorde joodse Scheveningers weer een naam gegeven. En in sommige gevallen ook een gezicht, door het plaatsen van hun foto. Met uw boek in de hand kunnen we door het Scheveningen van nu lopen en opzoeken waar ze woonden. Sommigen waren hier geboren en getogen. Anderen waren pas in de jaren dertig vanuit Duitsland naar Nederland gevlucht en in Scheveningen terechtgekomen, zoals Lody van de Kamp in zijn boek 'Blijf daar, kom niet!' heeft beschreven. Allemaal moesten ze de plek waar zij zich veilig waanden, hun geliefde Scheveningen, voor altijd verlaten.

Je word stil, als je al die namen en adressen, al die geboortedata en sterfdata leest. Je probeert je voor te stellen hoe het was: straat - en buurtgenoten die zomaar verdwijnen. Kleine kinderen, sommige pasgeboren, die nog een heel leven voor zich hadden. Bejaarden, sommigen hoogbejaard, die hoopten op een rustige oude dag. Mensen zoals het echtpaar op leeftijd dat woonde in het huis naast het huis waar ik nu woon. Een lang en werkzaam leven dat moest eindigen in de gaskamers van Auschwitz-Birkenau. En niemand die voor hen de Kaddiesj zeggen kon.

In dit boek zijn ook de namen opgenomen van mensen die de moed hadden om in verzet te komen tegen de vervolging van joodse Nederlanders. Mensen zoals Lodewijk Ernst Visser, de eminente magistraat, door de bezetter afgezet als president van de Hoge Raad, die consequent weigerde met de Duitsers samen te werken. Hij overleed hier in Den Haag, in 1942. Nog dat zelfde jaar werd zijn enige zoon in Mauthausen vermoord. Zijn vrouw overleed later in de oorlog in Westerbork.

Nu de groep overlevenden van de Tweede Wereldoorlog langzaam maar zeker steeds kleiner wordt, is het des te belangrijker om de herinnering aan die duistere jaren levend te houden. Zeker gezien het feit dat sommigen de

massamoord op de Europese joden ronduit ontkennen. Terwijl alle namen van de slachtoffers bekend zijn, inclusief informatie over hun woonplaats, hun uiteindelijke lot en vaak ook van alles over hun leven voor de oorlog. Uw boek, meneer Van Kruijssen, documenteert op basis van die informatie de ondergang van de joodse gemeenschap van Scheveningen. Eigenlijk zou er ook van de andere delen van Den Haag zo'n boek moeten zijn. Op deze wijze herinneren we ons niet alleen die verschrikkelijke jaren. We houden ook de namen van de slachtoffers in ere.

Het ging om mensen, om individuen, niet om aantallen. Of, om met te spreken met Gunter Demnig, de Duitse kunstenaar die het initiatief nam om 'Stolpersteine', 'Struikelstenen' te plaatsen bij de huizen waar slachtoffers van de moord op de joden woonden: "Een mens is pas vergeten als zijn naam vergeten is". De joodse inwoners van Scheveningen, evenals die van Den Haag, zullen wij nimmer vergeten. Mede dankzij dit boek.